

ÖĞRENCİLERİN YAZ STAJINDAN MEMNUNİYETİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: ANESTEZİ, DİYALİZ VE PARAMEDİK PROGRAMI ÖRNEKLERİ

Leyla DELİBAŞ¹, Göksel DÜRMÜŞ², Aynur EKREN³, İbrahim BİLİR⁴, Semra ÇELİKLİ⁵

ÖZ

Amaç; Bu araştırma, sağlık meslek eğitimi alan öğrencilere mesleki anlamda deneyim kazandıran yaz stajlarının, öğrenciler tarafından değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntemler; Tanımlayıcı nitelikteki araştırmanın evrenini Hasan Kalyoncu Üniversitesi Meslek Yüksekokulu'nda 2018-2019 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören sağlık bölümü (anestezi, diyaliz, ilk ve acil yardım) 2. sınıf öğrencilerinden, çalışmaya katılmayı kabul eden 168 öğrenci örnekleme oluşturmuştur. Veriler Eylül 2019'da sosyo-demografik ve yaz stajı memnuniyetini değerlendiren 34 soruluk anket formu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 21 programı kullanılmıştır.

Bulgular; Öğrencilerin, yaş ortalamasının 20.81 ± 2.3 olduğu, %38.7'sinin ilk ve acil yardım, %32.1'inin diyaliz geri kalanların anestezi bölümü öğrencisi olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin yaz stajından memnuniyeti incelendiğinde; %87.5'i genel anlamda memnun kaldığını, %29.8'i yaz stajı boyunca meslek ile alakasız işler yapmak zorunda kaldığını, %91.7'si kendisine karşı mesleği geliştirme konusunda ilgi gösterildiğini belirtmişlerdir. Bölümlere göre yaz stajının öğrencilere kazandırdıklarına bakıldığında sadece staj süresince yeterli sayıda uygulamalara katılma konusunda bölümler arasındaki farkın anlamlı olduğu; diyaliz bölümündeki öğrencilerin (%74.1), anestezi öğrencilerinden (%63.3), anestezi öğrencilerinin de paramedik öğrencilerinden (%47.7) daha fazla uygulamaya katıldıkları belirlenmiştir ($p=0.031$).

Sonuç; Öğrencilerin genel anlamda yaz stajından memnun oldukları, yaz stajının mesleki gelişimlerinde önemli rol oynadığı, bölümler arasında staj memnuniyeti açısından çok ciddi farklar olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler; Mesleki Sağlık Eğitim, Mesleki Uygulamalar, Yaz Stajı, Öğrenci Memnuniyeti

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, e-mail: leyla.delibas@hku.edu.tr, ORCID:0000-0002-9529-5459

² Öğr. Gör, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, e-mail: goksel.durmus@hku.edu.tr, ORCID:0000-0001-8378-2703

³ Öğr. Gör, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, e-mail: aynur.ekren@hku.edu.tr, ORCID:0000-0001-7502-0266

⁴ Arş. Gör, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, e-mail: ibrahim.bilir@hku.edu.tr, ORCID:0000-0002-0110-3867

⁵ Dr. Öğr. Üyesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, e-mail: semra.celikli@hku.edu.tr, ORCID:0000-0002-4763-1059

VALUATION OF STUDENTS' SATISFACTION FROM SUMMER INTERNSHIP: ANESTHESIA, DIALYSIS AND PARAMEDIC PROGRAM EXAMPLES

ABSTRACT

Objective; This research was carried out to evaluate summer internships that provide vocational experience to students who receive health vocational education.

Materials and Methods; The universe of this descriptive study consisted of 168 students who accepted to participate in the study from the health department (anesthesia, dialysis, first aid and emergency aid) second year students at the Vocational School of Hasan Kalyoncu University. The data were collected in September 2019 using a 34-question questionnaire that evaluated socio-demographic and summer internship satisfaction. SPSSv21 program was used for data analysis.

Results; The mean age of the students was 20.81 ± 2.3 , 38.7% was paramedic, 32.1% was dialysis students, and the rest was anesthesia students. When the satisfaction of the students from the summer internship is examined; 87.5% were satisfied in general terms, 29.8% had to do unrelated work during the summer internship, 91.7% stated that interest in developing the profession against him. According to the departments, it is seen that the difference between the departments in terms of participating in sufficient number of applications only during the internship is significant; it is found that dialysis students (74.1%) participated in practices more than anesthesia students (63.3%) and anesthesia students participated more than paramedic students (47.7%) ($p = 0.031$).

Conclusions; It is determined that students are generally satisfied with summer internship, summer internship plays an important role in the professional development, and there are no significant differences between the departments in terms of internship satisfaction.

Keywords; Occupational Health Education, Professional Practices, Summer Practice, Student Satisfaction

GİRİŞ

Meslek Yüksekokullarında belli bir mesleğe özgü verilen eğitimler, teorik ve uygulamalı olmaktadır. Öğrenciler teorik olarak gördükleri dersleri, uygulamalı derslerde uygulama yaparak pekiştirmekte ve maketler üzerinde pratiklerini geliştirmeye çalışmaktadırlar. Bu uygulamalar her ne kadar öğrenciler için öğrendiklerini uygulayarak pratik yapma şansları olsa da sahada çalışmaya başlayıp, gerçek hastalar ile karşılaştıklarında öğrenciler stres yaşamakta ve ne yapacaklarına dair yeterli bir bilgileri bulunmayabilmektedir (Tektaş, 2016; Tuygar, 2016; Demirağ ve Hintistan, 2019). Bunun nedenle, öğrenciler profesyonel meslek

hayatına adım atmadan önce meslek yüksekokullarında eğitimin bir parçası olarak, zorunlu staj uygulamaları yapılmaktadırlar. Yaz stajı uygulamaları genellikle, ikinci dönem yaz döneminde olmaktadır. Yaz stajında öğrenciler iki dönem boyunca teorik ve uygulamalı olarak aldıkları dersler sonunda hasta ile karşılaşmaktadır. Bu sayede öğrenciler gerçek hastalar ile iletişime geçerek, meslek profesyonelleri tarafından takip edilerek ve yönlendirilerek nasıl davranması gerektiğini, hangi müdahaleleri ne zaman ve nasıl yapması gerektiğini öğrenmekte ve komplikasyonlar geliştiğinde bunları canlı olarak görerek, müdahale ederek profesyonel meslek hayatına hazırlanmaktadır (Tektaş, 2016; Tuygar, 2016; Karacan, 2004).

Staja çıkan öğrenciler hangi alanda nasıl çalışacaklarını birebir yaşayarak, meslek hayatlarına daha güvenli bir adım atmış olmaktadır. Aynı zamanda farklı hastanelerde farklı hastalara müdahale ederek müdahale konusunda da kendilerini geliştirmekte ve meslek hayatına başladıklarında çalışacakları alanı seçme konusunda düşünceleri netleşmektedir. Staj uygulamaları sayesinde öğrencilerin çalışma hayatına başladıklarında oryantasyonlarının kısa sürmesi ve meslek hayatına kısa sürede dahil olmasını sağlayarak kendine olan güvenini artırması staj uygulamalarının önemini vurgulamaktadır (Tektaş, 2016).Yaz stajına çıkan öğrencilerin geribildirimleri, öğrencilerinin yapmış oldukları zorunlu staj çalışmalarını hakkındaki düşünce ve önerilerini ortaya koymak, staj çalışmalarının öğrenciler açısından nasıl değerlendirildiğini tespit ederek yaz stajı boyunca gözlemledikleri ve deneyimledikleri ile ilgili görüşlerinin alınması, sorunların saptanması, gerek duyulan konularda öneriler oluşturularak düzenlemeye gidilmesi açısından önemlidir (Tuygar, 2016; Yüksel, 2018; Söyük, 2017).

Bu araştırma ile meslek yüksekokulu öğrencilerine mesleki anlamda iyi bir deneyim kazandıran yaz stajlarının öğrenciler tarafından değerlendirilmesi ve elde edilen veriler ile gerekli görülen alanlarda önerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Sağlık mesleklerinde yapılan stajın, kişiye çalışma hayatına ilişkin sorunları tanıma, sorunlarla başa çıkma, ekip arkadaşları ile iyi iletişim kurabilme, hastaları tanıma, hasta beklentilerini gözleme, onlarla sağlıklı iletişim kurma yöntemleriyle ilişkili çok değerli bilgiler kazandırması sebebiyle öğrencilerin verimli bir staj dönemi geçirmeleri önemlidir. Verimli bir staj dönemi geçiren öğrenciler kendilerini daha donanımlı hissederler ve öz güvenleri gelişir.

1. GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı nitelikte yapılan araştırmanın evrenini Hasan Kalyoncu Üniversitesi Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören sağlık bölümü (anestezi, diyaliz, ilk ve acil yardım) ikinci sınıf öğrencileri (n:200) oluşturmuş olup çalışmaya katılmayı kabul eden 168 öğrenci örnekleme oluşturmuştur. Birinci sınıf öğrencileri henüz yaz stajı yapmadıkları için araştırma

kapsamına alınmamıştır. Araştırmanın yürütülebilmesi için Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalarda Etik Kurul'dan ve Hasan Kalyoncu Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü'nden yazılı izinler alınmıştır. Katılımcılara araştırmanın amacı açıklanmış ve katılımcıların sözel onayları alınmıştır. Veriler yüz yüze görüşme yöntemi ile Eylül 2019'da sosyo-demografik bilgileri ve literatür doğrultusunda hazırlanan yaz stajı memnuniyetini değerlendiren 34 soruluk bir anket formu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 21 paket programı kullanılarak sayı, yüzde dağılımları ve cross analizleri yapılmıştır. İstatistiksel açıdan $p<0,05$ anlamlı kabul edilmiştir.

2. BULGULAR

Katılımcılarla ilgili temel bilgiler, Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Sosyo Demografik Bilgiler

	n	%
Cinsiyet		
Kadın	121	72,0
Erkek	47	28,0
Bölüm		
Anestezi	49	29,2
Diyaliz	54	32,1
İlk ve Acil Yardım	65	38,7
Medeni Durum		
Evlü	7	4,2
Bekar	161	95,8
Mezun Olunan Lise		
Sağlık Meslek Lisesi	74	44,0
Fen/Anadolu/Düz Lise	76	45,2
Meslek Lisesi (Sağlık Dışı)	18	10,7
Sağlık Kuruluşunda Çalışma Durumu		
Çalışıyor	10	6,0
Çalışmıyor	158	94,0
Staj Yapılan Kurum		
Devlet Hastanesi	78	46,4
Üniversite Hastanesi	33	19,6
112 İstasyon	51	30,4
Özel Hastane	6	3,6
Staj Yapılan İl		
Gaziantep	136	81,0
Gaziantep dışı	32	19,0
Toplam	168	100
	Min-Max	X±SD
Yaş	18-35	20,81±2,3

Çalışmaya katılanların yaş ortalamasının 20.81 ± 2.3 olduğu, %72'sinin kadın, %95.8'inin bekar, %38.7'sinin ilk ve acil yardım, %32.1'inin diyaliz, %29,2'sinin anestezi bölümü öğrencisi olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %44'ünün sağlık meslek lisesi mezunu olduğu, %94'ünün herhangi bir yerde çalışmadığı, %30.4'ünün 112 Acil Sağlık İstasyonlarında, %81'inin Gaziantep ilinde yaz stajını yaptığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 2: Yaz Stajının Öğrencilere Kazandırdıkları

	Hiç		Kısmen		Tamamen	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Meslek hakkında bilgi sahibi olunmasına yardımcı oldu	3	1,8	43	25,6	122	72,6
Mezun olduktan sonra çalışılabilecek yerler hakkında bilgi sağladı	1	0,6	48	28,6	119	70,8
Mezun olduktan sonraki çalışma koşulları hakkında bilgi sağladı	1	0,6	40	23,8	127	75,6
Mezun olduktan sonra çalışılabilecek alanı belirlemede yardımcı oldu	3	1,8	43	25,6	122	72,6
Derslerde öğrenilen teorik eğitimleri pratiğe dönüştürmede yardımcı oldu	5	3,0	46	27,4	117	69,6
Görev alma ve alınan görevlere karşı sorumlulukları yerine getirebilme becerisi kazandırdı	2	1,2	37	22,0	129	76,8
Kişiler arası iletişim kurma becerisi kazandırdı	3	1,8	31	18,5	134	79,8
Çalışılacak alanla ilgili eksik/güçlü yönleri belirleme konusunda farkındalık sağladı	2	1,2	36	21,4	130	77,4
Ekip olarak disiplinli bir şekilde başarılı çalışmalar yapma konusunda yardımcı oldu	4	2,4	49	29,2	115	68,5
Yapılan uygulamaların ahlak ve mesleki etik kurallar çerçevesinde yapılmasını sağladı	0	0,0	25	14,9	143	85,1
Staj yapılan birimde uygulamaların hatalı/eksik olanlarını tespit ederek çözüm bulma yetisi kazandırdı	2	1,2	29	17,3	137	81,5
Alanda çalışan meslek elemanlarının teorik bilgilerini ve pratik uygulamalarını sahada görme fırsatı sağladı	3	1,8	29	17,3	136	81,0
Yeterli sayıda uygulamalara katılım sağlanmasına olanak sağladı	7	4,2	59	35,1	102	60,7

Yaz stajının öğrencilere kazandırdıklarını incelediğimizde, %72,6'sı meslek hakkında bilgi sahibi olmasına tamamen yardımcı olduğunu, %70,8'i mezun olduktan sonra çalışılabilecek yerler hakkında tamamen bilgi sağladığını, %75,6'sı mezun olduktan sonraki çalışma koşulları hakkında tamamen bilgi sağladığını, %72,6'sı mezun olduktan sonra çalışılabilecek alanı belirlemede tamamen yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin, %69,6'sı yaz stajının derslerde öğrenilen teorik eğitimleri pratiğe dönüştürmede tamamen yardımcı olduğunu, %76,8 alınan görevlere karşı sorumlulukları yerine getirebilme becerisini tamamen kazandırdığını, %79,8'i kişiler arası iletişim kurma becerisini tamamen kazandırdığını, %77,4'ü çalışılacak alanla ilgili eksik/güçlü yönleri belirleme konusunda tamamen farkındalık sağladığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %68,5'i yaz stajının ekip olarak

disiplinli çalışmalar yapma konusunda tamamen yardımcı olduğunu, %85,1'i uygulamaların ahlaki ve mesleki etik kurallar çerçevesinde yapılmasını tamamen sağladığını belirtmiştir. Katılanların %81,5'i uygulamaların hatalı/eksik olanlarını tespit ederek çözüm bulma yetisini tamamen kazandığını, %60,7'si yeterli sayıda uygulamalara katılım sağlanmasına olanak sağladığını, %81'i alandaki meslek elemanlarının teorik bilgilerini ve pratik uygulamalarını sahada görme fırsatını sağladığını belirtmişlerdir (Tablo 2).

Bölgelere göre yaz stajının öğrencilere kazandırdıklarına bakıldığında, bölümler arası farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Sadece 'Staj yaptığım kurumda yeterli sayıda uygulamalara katıldım' maddesinde bölümler arasındaki farkın anlamlı olduğu; diyaliz bölümündeki öğrencilerin (%74,1), anestezi öğrencilerinden (%63,3), anestezi öğrencilerinin de paramedik öğrencilerinden (%47,7) daha fazla tamamen uygulamaya katıldıkları belirlenmiştir ($p<0,05$).

Tablo 3: Staj Yerinin Sağladığı Olanaklar

	Evet		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%
Staj sürecinde yiyecek/içecek (öğle yemeği vb.) ihtiyaçlar kurum tarafından karşılandı	95	56,5	73	43,5
Staj yapılan kurumda çalışan personellere sağlanan sağlık/sosyal yönden destekler öğrencilere de sağlandı	104	61,9	64	38,1
Staj yapılan kurumdan staj yapılan süre için ücret verildi	127	75,6	41	24,4

Staj yerinin sağladığı olanaklar sorulduğunda öğrencilerin %56,5'i staj sürecinde yiyecek/içecek (öğle yemeği vb.) ihtiyaçlar kurum tarafından karşılandığını, %61,9'u staj yapılan kurumda çalışan personellere sağlanan sağlık/sosyal yönden desteklerin öğrencilere de sağlandığını, %75,6'sı staj yapılan kurumdan staj yapılan süre için ücret verildiğini ifade etmişlerdir (Tablo 3).

Tablo 4: Öğrencilerin Yaz Stajı Memnuniyeti

	Evet		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%
Yaz stajından genel anlamda memnun kalma	147	87,5	21	12,5
Yaz stajı boyunca meslek ile alakasız işler yapmak zorunda kalma	50	29,8	118	70,2
Dönem içi stajları da aynı kurumda yapmak isteme	120	71,4	48	28,6
Staj yapılan birimde mezun olduktan sonra çalışmak isteme	136	81,0	32	19,0
Staj yapılan birimde mesleği geliştirme konusunda ilgi gösterilme	154	91,7	14	8,3
Birlikte çalışılan meslek profesyonelleri tarafından verilen bilginin yeterli görülmesi	128	76,2	40	23,8
Staj yapılan yeri başkasına önerme	137	81,5	31	18,5

Öğrencilerin yaz stajından memnuniyeti incelendiğinde; %87,5'i genel anlamda memnun kaldığını, %29,8'i yaz stajı boyunca meslek ile alakasız işler yapmak zorunda kaldığını, %71,4'ü dönem içi stajları da aynı kurumda yapmak istediğini belirtmiştir.

Katılanların %81,0'ı staj yapılan birimde mezun olduktan sonra çalışmak istediğini, %91,7'si kendisine karşı mesleği geliştirme konusunda ilgi gösterildiğini, %76,2'si birlikte çalıştıkları meslek profesyonelleri tarafından verilen bilginin yeterli olduğunu, %81,5'i staj yaptığı yeri başkasına önerdiğini belirtmişlerdir (Tablo 4). Bölümlere göre Öğrencilerin yaz stajından memnuniyeti incelendiğinde aralarında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Cinsiyete göre birlikte çalışılan profesyoneller tarafında verilen bilgilerin yetersiz olma nedenlerine bakıldığında; 'acil müdahale gerektiğinden zaman kaybı olmaması için, stajyerlerin kurum çalışanları tarafından sahiplenilmemesi, yoğun bir iş yükünün olması, stajyerlerin sadece bir yük gibi görünmesi, stajyerlik kavramının anlamsız görülmesi' nedenleri için verilen cevaplarda gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Kadınların %26,4'ü, erkeklerin %6,4'ü stajyerlere duyulan güven yetersizliğinin verilen bilgi yetersizliğine sebep olduğunu belirtmişler, gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Kadınların %9,1'i bilgi verecek kişilerin bilgi ve pratik yönünden yetersiz olduğunu belirtirken erkeklerin tamamı buna karşı çıkmıştır, gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo 5).

Bölümlere göre birlikte çalışılan profesyoneller tarafında verilen bilgilerin yetersiz olma nedenlerine bakıldığında, bölümler arasındaki farkın önemli olmadığı ($p>0,05$), yalnızca paramediklerin %23,1'i, anestezinin %12,2'si, diyalizin %7,4'ü stajyerlerin sadece bir yük gibi gördüğünü düşündüklerini belirtmişlerdir ($p<0,05$).

Tablo 5: Cinsiyete Göre Birlikte Çalışılan Profesyoneller Tarafında Verilen Bilgilerin Yetersiz Olma Nedenleri

Verilen bilgi neden yetersiz	Kadın				Erkek				p
	Evet		Hayır		Evet		Hayır		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Acil müdahale gerektiğinden zaman kaybı olmaması için	6	5,0	115	95,0	1	2,1	46	97,9	0,410
Stajyerlerin kurum çalışanları tarafından sahiplenilmemesi	17	14,0	104	86,0	2	4,3	45	95,7	0,072
Stajyerlere duyulan güven yetersizliği	32	26,4	89	73,6	3	6,4	44,	93,6	0,004
Yoğun bir iş yükünün olması	5	4,1	116	95,9	0	0,0	47	100,0	0,157
Stajyerlerin sadece bir yük gibi görünmesi	20	16,5	101	83,5	5	10,6	42	89,4	0,336
Stajyerlik kavramının anlamsız görülmesi	9	7,4	112	92,6	2	4,3	45	95,7	0,454
Size bilgi verecek kişilerin bilgi ve pratik yönünden yetersiz olması	11	9,1	110	90,9	0	0,0	47	100,0	0,032

3. TARTIŞMA

Teorik ve uygulamalı eğitimlerin birlikte kullanıldığı meslek yüksekokullarında dönem içi ve yaz stajlarının önemi yadsınamaz. Dersliklerde öğrenilen teorik bilgiler, kendi alanlarında staja çıkan öğrencilerin sahada bu bilgileri uygulamaya geçirmeleriyle birlikte pratik bilgiye dönüşmektedir. Bu süreçte ise öğrencilerin hafta içi günlerde olmak üzere, toplam 30 gün süren yaz stajı dönemi büyük bir role sahiptir (Yenal ve Gültekin, 2019). Tuygar'ın paramedik programı öğrencilerinin yaz stajı ile ilgili görüşlerini incelediği çalışmada, öğrencilerin %98.1'i, Demirağ ve Hintistan tarafından yapılan çalışmada ise öğrencilerin %99'u zorunlu stajın gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmalar doğrultusunda öğrencilerin, mesleklerindeki gelişmelerinde önemli rolü bulunan yaz stajının farkında oldukları görülmektedir (Tuygar, 2016; Demirağ ve Hintistan, 2019).

Çalışmamıza katılan anestezi ve diyaliz programı öğrencilerinin çoğunluğu kamu hastanelerinde staj yaptığı, paramedik programı öğrencilerinin ise büyük kısmı kamuya bağlı 112 istasyonlarında staj yaptıkları bulunmuştur. Tuygar tarafından 54 Paramedik programı öğrencisi ile yapılan çalışmada %64,8'inin kamuya bağlı 112 istasyonlarında staj yaptığı belirtilmiştir (Tuygar, 2016). Demirağ ve Hintistan'ın 100 Paramedik programı öğrencisi ile yaptıkları çalışmada ise %58 oranında öğrencilerin kamuya bağlı hastanelerin acil servisinde staj yaptıkları belirtilmiştir (Demirağ ve Hintistan, 2019). Çalışma bulguları ile literatür bulgularının benzerlik/farklılık gösterdiği görülmektedir. Buradaki farklılıkların ise üniversitelerin buldukları şehirdeki diğer üniversitelerde benzer programların (Anestezi, Diyaliz, Paramedik vb. sağlık programları) varlığı, kontenjan sayıları ve hastane/istasyonların staj olanaklarının (çalışan sayısı, hastane düzeyi vb.) farklılık göstermesinden olduğu söylenebilir.

Çalışmanın yapıldığı meslek yüksekokulunda staj yerleri, öğrencilerden ailelerinin ikamet ettiği semtler öğrenilerek, yakınındaki bir alanda staj yapma fırsatı verildiğinden çalışmaya katılan öğrencilerin tamamına yakını (kendi istekleri ile başka şehirde yapanlar dışında) ailelerin ikamet ettiği şehirlerde yaz stajlarını tamamlamışlardır. Paramedik programı öğrencilerinin yaz stajı görüşlerinin değerlendirildiği bir çalışmada, öğrencilerin %29,6'sı ailesinin ikamet ettiği şehrin dışında bir şehirde yaz stajlarını yaptıkları belirtilmiştir (Tuygar, 2016). Yaz stajını ailenin ikamet ettiği şehirden farklı bir şehirde yapmak durumunda kalan öğrencilerin staj süresince kalabilecek yer bulma, yemek ihtiyaçları, ulaşım gibi durumlarla ilgili sorunlarının olabileceğinden dolayı, staj yerinin ailenin ikamet ettiği şehirde ayarlanmasının bu sorunları yaşamamak için önemli bir avantaj olduğu söylenebilir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin %87,5'inin yaz stajından genel anlamda memnun kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Yaz stajından genel anlamda memnuniyet oranı; Tuygar tarafından yapılan çalışmada %72,2 olarak belirtilirken, Demirağ ve Hintistan'ın tarafından 2019 yılında yapılan çalışmada %92 olarak belirtilmiştir. Çalışma sonuçları ve literatür çalışmaları incelendiğinde benzer şekilde yüksek memnuniyet düzeylerinin yanı sıra düşük memnuniyet düzeylerinin de olduğu görülmektedir. Bu farklılıkların ise staj yapılan kurumun sağladığı olanaklar ile birlikte kurumda çalışan meslek profesyonellerinin; stajyerlere karşı tutumları, teorik/pratik bilgi düzeyleri ve stajyerlere duydukları güven doğrultusunda pratik yapmalarına imkan verme durumlarından kaynaklandığı söylenebilir.

Staj süresince sahada çalışan meslek profesyonellerinin stajyerlere aktarılan teorik/pratik bilgilerin yeterliliği incelendiğinde öğrencilerin %23,8'i aktarılan bilgileri yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Bu yetersizliklerin nedenleri ise çoğunluk sırasına göre; stajyerlere olan güven azlığı ve stajyerlerin yük olarak görülmesi olarak belirlenmiştir. Stajyerlerin yük olarak görüldüğünü düşünen öğrencilerin %7,4'ü Diyaliz, %12,2'si Anestezi ve %23,1'inin Paramedik programı öğrencisi olduğu görülmektedir. Paramedik programı öğrencilerinde diğer programlara göre bu düşüncenin yüksek görülmesinin sebeplerinin; acil vakalarda hasta/hasta yakınlarının stajyerlere karşı tutumları, olay yeri/ambulans içerisinde çalışma ortamının dar alanlarda olması ve bu tür vakalarda iş yüklerinin fazla olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tuygar tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin %48,1'i staj uygulamalarında aktarılan bilgileri yetersiz gördüklerini ve neden olarak sırasıyla; acil durumlarda bilgi vermenin zaman kaybına sebep olma kaygısı, stajyerlerin geçici eleman olarak görülmesi ve stajyerlerin önemsenmeyerek güven duyulmamasından kaynaklı olduğu belirtilmiştir (Tuygar, 2016). Göllüce ve arkadaşlarının 2017 yılında yaptıkları çalışmada, öğrencilerin %51,7'si meslek profesyonellerinin kendilerine uygulama eğitimleri konusunda yardımcı olduğunu bildirmişlerdir (Göllüce, Avan, ve Karsu, 2017). Demirağ ve Hintistan'ın yaptığı çalışmada da sırasıyla; acil birimlerinde bilgi vermenin vakit kaybı kaygısı, işlerin yoğun olması, stajyerleri geçici eleman olarak gördükleri ve stajyerlere güven duyulmamasından dolayı öğrencilerin kurum çalışanları tarafından yeterli düzeyde desteklenmeme nedenleri arasında yer aldığı görülmektedir (Demirağ ve Hintistan, 2019). Çalışma bulguları, literatür ile benzerlik göstermekte olup stajyerlere duyulan güven duygusunun geliştirilmesi yönünde planlamalar yapılmalıdır. Ayrıca bilgi verilince zaman kaybı düşünülen acil birimlerde ve acil durumlarda, o an olmasa da vaka/olay sonrasında vaka analizleri ile geri bildirimler yapılarak bilgilerin öğrencilere aktarılması sağlanmalı ve öğrencilerin acil durumlarda; durumu yönetebilme ve karar alma becerilerinin geliştirilmesi sağlanmalıdır.

Yaz stajı boyunca kurum çalışanlarının stajyerlerden beklentileri sorulduğunda öğrencilerin %29,8'i meslek ile ilgili olmayan işleri de (çay, yemek vb.) yapmalarının beklendiğini belirtmişlerdir. Demirbağ ve Hintistan'ın yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin %20'si, Turgay'ın çalışmasında %35,2'si ve Yenal ve Gültekin'in çalışmasında ise %16,6'sı staj süresince, stajyerlerden mesleği ile ilgisi olmayan işleri de (çay, temizlik, market alışverişi vb.) yapmalarının beklendiğini belirtmişlerdir (Yenal ve Gültekin, 2019; Tuygar, 2016; Demirağ ve Hintistan, 2019).

Bölgelere göre öğrencilerin yaz stajı boyunca yeterli sayıda uygulamaya katıldım sorusuna; diyaliz %74,1'i, anestezi %63,3'ü, paramedik öğrencilerin ise %47,7 oranında tamamen cevabını verdiği görülmüştür. Literatür çalışmaları incelendiğinde ise katılım oranları benzerlik göstermektedir. Paramedik programındaki katılımın düşük olması acil birimlerde ve acil uygulamalar gerektiğinden dolayı katılım gösteremedikleri düşünülmektedir (Yenal ve Gültekin, 2019; Tuygar, 2016; Demirağ ve Hintistan, 2019).

Staj yapılan kurumun staj sürecinde sağladığı olanaklar çerçevesinde öğrencilerin; %56,5'inin öğle yemeğinin kurum tarafından karşılandığı, %61,9'una çalışanlara sağlanan sağlık/sosyal desteklerin sunulduğu ve %75,6'sının staj ücreti aldığı bulgularına ulaşılmıştır. Yenal ve Çelikli tarafından 2013 yılında yapılan çalışmada öğrencilerin %24,5'inin yemek hizmetinden yararlanmadığı belirtilmiştir (Yenal ve Çelikli, 2013). Tuygar'ın yaptığı çalışmada staj yapılan kurumdan öğrencilerin; %81,5'i yemek, %3,7'si ücret, %5,6'sı yemekle birlikte ücret hizmeti aldığını ifade ederken %9,3'üne ise hiçbir imkan sağlanmadığını belirtmişlerdir (Tuygar, 2016). Demirağ ve Hintistan tarafından yapılan çalışmada ise staj yapılan kurum tarafından öğrencilerin %55'ine yemek ve ücret, %33'üne sadece yemek hizmeti verildiği görülmektedir (Demirağ ve Hintistan, 2019). Çalışma bulguları ile literatüre bakıldığında önceleri çoğu kurumlarda sağlanmayan yemek ve staj ücreti imkanlarının son yıllarda birçok kurum tarafından sağlanmasında, 5/6/1986 Tarih ve 3308 Sayılı "Mesleki Eğitim Kanununda" 2016 yılında yapılan, stajyer öğrencilere işyerleri tarafından yemek ve ücret olanaklarının sağlanması yönünde yapılan değişikliklerin etkili olduğu düşünülebilir.

SONUÇ

Elde edilen bu bulgular ışığında; öğrencilerin genel anlamda yaz stajından memnun oldukları, yaz stajının mesleki gelişimlerinde önemli rol oynadığı, bölümler arasında staj memnuniyeti açısından çok ciddi farkların olmadığı belirlenmiştir. Mesleki gelişimde önemli olan yaz stajı uygulamalarının, öğrencilerin gözüyle değerlendirildiğinde mesleki gelişim

açısından çok önemli olduğu gözlenmiştir. Bu çalışmanın sonuçları, yaz stajı sonrası yapılan öğrenci geribildirimlerinin, daha sonraki uygulamaların planlanması ve eksikliklerin giderilmesi açısından önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

Kaynaklar

- Demirağ, H. Ve Hintistan, S. (2019). İlk Ve Acil Yardım Programı Öğrencilerinin Yaz Stajı Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 46-55.
- Göllüce, A., Avan, H. ve Karsu, F. (2017). Öğrenci Gözüyle Paramedik Mesleği. *Hastane Öncesi Dergisi*, 2(1), 1-9.
- Karacan SKE. (2004). Meslek Yüksekokullarında (MYO) Yapılan Staj Uygulamalarına İlişkin Bir Araştırma: Kalite ve Verimlilik İçin İş Yerleri – MYO İşbirliğinin Gereği,. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (8), 168-184.
- Söyük SĞİ. (2017). Sağlık Yönetimi Stajyer Öğrencilerinin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi: Bir Alan Araştırması, *HSP Dergisi*,4(2), 111-118. DOI:10.17681/hsp-dergisi.277817.,
- Tektaş NYA. (2016). Ön Lisans Öğrencilerinin Staj Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Marmara Üniversitesi Örneği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching*, 5 Özel Sayı Makale No: 36 ISSN: 2146-9199.
- Tuygar, ŞF. (2016). Paramedik Programı Öğrencilerinin Yaz Stajı Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 92-100.
- Yenal, S. ve Çelikli, S. (2013). İlk ve Acil Yardım programı son sınıf öğrencilerinin klinik uygulamalarda ve ambulans istasyonlarında karşılaştıkları güçlükler. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1(2), 7-15.
- Yenal, S. ve Gültekin, T. (2019). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Son Sınıf Öğrencilerinin Klinik Uygulamalarda Karşılaştıkları Güçlükler. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 7(1), 58-66.
- Yüksel A. (2018). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Uygulamalı Derslere İlişkin Görüşleri. *Journal of Health Services and Education*, 2(2): 72-77 ISSN: 2636-8285, DOI: 10.26567/JOHSE.2018250153.